

УДК 303.7:378.1/(477+438)

Алла Загородня

ORCID iD 0000-0003-2418-1670

кандидат педагогічних наук, професор,
професор кафедри професійної освіти та управління навчальним закладом,
Міжрегіональна Академія Управління персоналом
вул. Фрометівська 2/23, 03039 м. Київ, Україна
z_alla@i.ua

КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ГАЛУЗІ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ ТА ПОЛЬЩІ

У статті розкрито сутнісні характеристики професійної підготовки фахівців економічної галузі. Визначено спільні та відмінні ознаки професійної підготовки майбутніх фахівців економічної галузі у вищих навчальних закладах України та Польщі. Окреслено спільні та особливі освітні завдання відповідно до магістерського рівня, які характерні для обох країн. Розкрито особливості змісту освітньо-професійної програми підготовки другого освітнього рівня «магістр» у вищих навчальних закладах України та Польщі. Охарактеризовано найбільш поширені методи, які використовують в Україні та Польщі для професійної підготовки майбутніх фахівців. Визначено характерні для професійної польської освіти тенденції. Представлено інформацію щодо мережі вищих економічних навчальних закладів, які наразі функціонують на теренах Республіки Польща та України.

Ключові слова: *компаративний аналіз; Польща; професійна підготовка; Україна; фахівці економічної галузі.*

© Загородня А.А., 2017

Вступ. Результати компаративного аналізу сучасних наукових досліджень проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців економічної галузі у вищих навчальних закладах України та Польщі переконливо свідчать, що для системи вищої освіти пріоритетом стає підготовка фахівця, що базується на формуванні у нього світоглядних позицій, переконань, творчих здібностей, професійної

гнучкості. Орієнтація сучасної вищої освіти на формування професійно-творчої особистості, фахівця інноваційного типу, який здатний реалізувати нові освітні стандарти, впроваджувати нові освітні технології, вимагає ефективної організації цілісної професійної підготовки в умовах вищих навчальних закладів, оновлення змісту фахової підготовки майбутніх фахівців економічної галузі, знаходження доцільних засобів, методів та форм його реалізації.

Проблему аналізу професійної підготовки фахівців економічної галузі у вищих навчальних закладах України та Польщі у своїх працях досліджували

Мета статті полягає у визначенні спільних та відмінних ознак процесу професійної підготовки фахівців економічної галузі у вищих навчальних закладах України та Польщі

На думку Р. Кубанова професійна підготовка фахівців економічної галузі передбачає розуміння ними закономірностей формування та розвитку відтворюваних процесів на макро та мікро рівнях, у взаємозв'язку з розвиток політичних, культурних та інших суспільних процесів (Кубанов Р. А., с. 297).

Однією із спільних ознак професійної підготовки майбутніх фахівців економічної галузі є освітньо-професійні програми магістерського рівня. Ґрунтовний аналіз різних програм дає можливість визначити як спільні, так і особливі освітні завдання, які характерні як для вищих навчальних закладів України, так і для Польщі. Та, зокрема: зорієнтованість на кар'єрну мобільність викладачів і фахівців, які працюватимуть у системі економічної освіти або в будь-якій іншій галузі економічної діяльності; сприяння розвитку навчання в різних напрямках, зокрема, у науковому спектрі, удосконалення процесу розвитку і відновлення дослідження викладацької кар'єри (існують два типи магістерських програм у ВНЗ Польщі: професійної підготовки та наукового спрямування, натомість у вищих навчальних закладах України переважають магістерські програми тільки одного типу - професійно-зорієнтовані); створення формально суворого науково обґрунтованого і конкурентоспроможного фахівця економічної галузі для забезпечення його просування по службі; розробка концептуальних (кваліфікаційних) рамок економічної освіти, методичної теорії та практичного

підходу у галузі професійної підготовки майбутніх фахівців економічної галузі; формування необхідної кваліфікації у роботі керівництва і консультування фахівця, зайнятого на цих рівнях.

Завдання статті полягають у визначенні сутності професійної підготовки фахівців економічної галузі, розкритті особливостей та завдань змісту професійної підготовки освітнього рівня «магістр» у вищих навчальних закладах України та Польщі.

Грунтовний аналіз змісту освітньо-професійних програм підготовки фахівців освітнього рівня «магістр» (Економічний університет у Катовіцах, економічний університет у Кракові, Вища польська школа у Варшаві, Університет інформаційних технологій та менеджменту в Жешуві, Державна Вища Технічно-Економічна Школа ім. о. Броніслава Маркевича в м. Ярославі - Республіка Польща; Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, Одеський національний економічний університет, Тернопільський національний економічний університет, Львівський торговельно-економічний університет - Україна та ін.), дає змогу зазначити, що основними завданнями цієї програми є поглиблена цільова підготовка та розвиток фахівців економічної галузі та дидактики дисциплінарних і міждисциплінарних зв'язків з метою формування наступних рівнів:

- компетентні знання і розуміння освітніх реалій і тенденцій у розвитку економічної освіти, орієнтуючись на потреби та можливості кожної особистості;
- грамотне пояснення та інтерпретація змін як у теоретичних, так і в практичних аплікативних планах;
- повноваження в освітньому плані підготовки фахівців; теорії та інноваційних практичних досліджень на європейському рівні.

Спільні ознаки професійної підготовки фахівців економічної галузі. З метою ґрунтового компаративного аналізу професійної підготовки майбутніх фахівців економічної галузі, систематизовано та зіставлено спільні ознаки професійної підготовки у вищих навчальних закладах України та Польщі (*таблиця 1*).

Таблиця 1

Спільні ознаки професійної підготовки фахівців економічної галузі

Україна	Польща
1. Навчання відбувається в умовах традиційної лекційно-семінарської системи, з використанням індивідуальної та групової форм роботи.	
2. Методика викладання ґрунтується на сукупності традиційних (науковості, індивідуального підходу, природовідповідності, систематичності та послідовності, свідомості та активності) та інноваційних (диверсифікованості, інноваційного підходу, оптимізації, готовності до навчання впродовж життя, професійної та академічної мобільності) принципах навчання.	
3. Наявність психолого-педагогічної складової у навчальних планах підготовки фахівців економічної галузі.	
4. Застосування європейської кредитно-трансферної системи оцінюванн.	
5. Підготовка фахівців ґрунтується на засадах компетентісного підходу.	
6. Наявність денної та заочної форм навчання.	
7. Реалізація змісту професійної підготовки (значною мірою) залежить від професійної майстерності викладачів.	
8. Обов'язковою складовою професійної підготовки є практична підготовка.	
9. Управління кар'єрою, як на особистому рівні, і на рівні людських ресурсів.	

У процесі виокремлення спільних ознак професійної підготовки фахівців економічної галузі нами з'ясовано, що організація процесу навчання найчастіше відбувається в умовах традиційної лекційно-семінарської системи, в якій значна увага приділяється індивідуальній та груповій формам роботи. Найбільш поширеними методами викладання є ті, які сприяють розвитку професійного мислення, уміння вести пошук інформації, прогнозувати, приймати нестандартні рішення, інтегрувати знання з різних дисциплін (метод портфоліо, відеозаписи взаємодії педагога-вихователя з дітьми, кейс-метод, метод симуляції тощо).

Використання інформаційно-комунікаційних технологій у професійній підготовці майбутніх фахівців економічної галузі дозволяє значно підвищити ефективність освітнього процесу у вищих навчальних закладах та обумовлює появу нових організаційних форм навчання.

Виокремлення спільних ознак професійної підготовки фахівців економічної галузі дає можливість констатувати, що професійна підготовка має інтегрований характер, розглядається з позиції єдності теорії і практики, її впливу на діяльність людей, специфіку взаємодії людини з суспільством як у професійному контексті, так і в особистісному вимірі. Упровадження Європейської кредитно-трансферної та акумулюючої системи (ЄКТАС) передбачає зміни структури навчальних планів та програм підготовки фахівців згідно вимогами європейських освітніх стандартів, підготовку нормативних документів, що впорядковують мобільність студентів та викладачів в освітньому процесі вищого навчального закладу.

На основі узагальнення результатів порівняльного аналізу виявлено, що для професійної освіти Польщі на сучасному етапі характерними є наступні тенденції: європеїзації, що зумовлено стратегією реорганізації системи вищої освіти у країнах Європейського Союзу на засадах положень Болонської угоди; диверсифікації - пошук варіативності організаційних форм, методів і засобів навчання; оновлення змісту освіти; актуалізації науково-дослідної роботи з метою формування готовності майбутніх фахівців до здійснення науково-практичних досліджень в умовах професійної діяльності; орієнтації освітнього процесу на особистість студента шляхом побудови та реалізації індивідуальних траєкторій навчання на основі самостійного вибору дисциплін; інформатизації, інтенсифікації профорієнтаційної роботи та партнерства загальноосвітніх навчальних закладів та університетів, що забезпечує якість неперервної ступеневої професійної підготовки фахівців.

Варто зазначити, що найбільш характерною спільною ознакою професійної підготовки фахівців економічної галузі є мережа вищих економічних навчальних закладів України та Польщі. Професійна підготовка фахівців економічної галузі здійснюється у таких навчальних закладах:

- коледжах, які діють як самостійні навчальні заклади, або як структурні підрозділи економічних чи класичних університетів; термін навчання знаходиться в межах 2-4 років, отримання ступенів вищої освіти: молодший бакалавр-бакалавр;
- академіях чи університетах - вищих навчальних закладах, які здійснюють спеціальну економічну підготовку фахівців з різних напрямів науки; термін навчання знаходиться в межах 4-6 років, передбачається організація навчання з метою отримання освітньо-професійних ступенів: бакалавр-магістр;
- класичних університетах, де існують економічні факультети чи факультети економічного спрямування.

Випускники різних типів вищих навчальних закладів, які отримують спеціальну професійну підготовку, володіють певними компетенціями, зокрема: здатність виявляти, аналізувати і вирішувати пізнавальні проблеми в галузі економічної діяльності; можливість визначати цілі особистих і професійних стратегій розвитку для досягнення цих цілей; можливість порівнювати себе, власний (набутий) теоретико-практичний досвід з традиційними знаннями, встановлюючи взаємозв'язки між ними, що забезпечує появу нових напрямів поглиблення знань і професійного розвитку; науково-дослідні навички в галузі економічної освіти та дисциплінарної і міждисциплінарної дидактики, вміння застосовувати теорію в конкретних ситуаціях освітнього середовища та критично оцінювати результати теоретико-практичних досліджень; можливість використовувати передові методи освітнього втручання для реалізації нових освітніх програм підготовки майбутніх фахівців, забезпечення навчання впродовж життя, системи підвищення професійного зростання; можливість використання інформаційного забезпечення для відповідної роботи, впровадження інноваційних освітніх технологій; здатність діяти самостійно, об'єктивно оцінювати критичні умови, творчо вирішувати проблеми; вміння співпрацювати з різною категорією населення у вирішенні проблем економічної освіти та фахівців у суміжних галузях освіти; створення професійної системи цінностей, яка забезпечувала б умови для мотивованого професійного розвитку; оснащення студентів набором навичок, що дозволить поєднувати та порівнювати структуру ступеневої професійної

підготовки на європейському рівні та забезпечення мобільності фахівців у межах Європейського Союзу (Артюшина М., 2011; Костенко Р., 2015; Кошелєва Н., 2014).

Відмінні ознаки професійної підготовки фахівців економічної галузі. На основі компаративного аналізу професійної підготовки майбутніх фахівців економічної галузі, розроблено таблицю, яка відображає основні відмінності у професійній підготовці фахівців економічної галузі у вищих навчальних закладах України та Польщі (таблиця 2).

Таблиця 2

Відмінні ознаки професійної підготовки фахівців економічної галузі

Україна	Польща
Відсутність освітніх державних стандартів підготовки фахівців	Наявність освітніх стандартів підготовки фахівців
Навчальні плани підготовки фахівців уються кожним навчальним закладом ремо (спільними є тільки дисципліни нормативного циклу)	Уніфіковані навчальні плани підготовки фахівців
Тривалість підготовки фахівців освітнього рівня «бакалавр»: 3 р.10 м. - 4 роки	Тривалість підготовки фахівців освітнього рівня «бакалавр»: 3 р. / 4 р.
Наявність викладача, який здійснює навчальну, виховну та організаційно-методичну діяльність	Наявність викладача-тьютора / репетитора - особи, яка виконує роль консультанта
Випускники вітчизняних вишів обов'язково проходять процедуру нострифікації дипломів у країнах Європи	Дипломи вищих навчальних закладів визнаються у всіх країнах Європи та не потребують спеціальної нострифікації
Дистанційне навчання реалізується тільки в межах тренінгів, самоосвіти та особистісного професійного зростання	Розвинена система дистанційної освіти
Можливість продовження навчання у різних типах вищих навчальних закладів	Можливість стажування (продовження навчання) у різних типах вищих навчальних закладів

опи діє тільки в межах укладених угод між навчальними закладами	кладів Європи та провідних економічних інституціях на умовах стипендіальних грантів
У педагогічній взаємодії переважають авторитарні методи	Педагогічна взаємодія ґрунтується на засадах партнерства
Низький відсоток працевлаштування за фахом	Майже 100-% показник працевлаштування за фахом, беручи до ваги і можливість працевлаштування за кордоном

Зіставлення відмінних ознак професійної підготовки фахівців економічної галузі дає змогу констатувати, що система професійної освіти у вищих навчальних закладах Польщі більше відповідає вимогам європейських освітніх стандартів і заслуговує на її ретельне вивчення з метою пошуку шляхів для впровадження у вітчизняну систему професійної освіти.

Освітній процес у вищих навчальних закладах, які забезпечують підготовку фахівців економічної галузі, повинен бути спрямований на обмін сучасними знаннями, формування творчості, розвитку уяви, продукування ідей. Ми вважаємо, що здобуті знання та сформовані навички повинні сприяти ефективній діяльності майбутніх фахівців економічної галузі, що стане одним із найважливіших шляхів збереження або одержання місця праці майбутніми фахівцями і проектується в їх прагненні до постійного самовдосконалення.

Система вищої професійної освіти у своїй діяльності орієнтується на сучасний ринок освітніх послуг, запит населення щодо освітніх послуг без урахування вимог ринку праці. Спільними для українського ринку освіти та ринку праці Польщі є відсутність аналізу і прогнозу про кількість та кваліфікацію необхідних економічній галузі фахівців, відсутність гнучкої системи визначення кваліфікації, а також слабкий зв'язок вищих навчальних закладів із потенційними роботодавцями для своїх випускників(Кириченко І., 2012).

Висновки. Таким чином, порівняльний аналіз освітніх програм підготовки фахівців економічної галузі у вищих навчальних закладах України та Польщі дає змогу виокремити вагому спільну ознаку в означеній проблемі дослідження. Це - формування компетенцій, що забезпечують спроможність фахівця до рефлексії власних дій, аналізу та відбору інформації, синтезу знань і умінь для досягнення мети діяльності. Такі компетенції мають бути сформовані у випускника ВНЗ під час засвоєння фундаментальної частини змісту навчання - знань щодо об'єктивних законів гармонійного розвитку природи й людства, методологій діяльності, засобів і стратегій досягнення мети діяльності тощо. Ці компетенції із пріоритетом принципів сталого розвитку суспільства, повинні забезпечувати спроможність особи отримувати, обробляти та усвідомлювати інформацію, що необхідна для здійснення соціальної діяльності (у тому числі - фахової), визначати технологію формування індивідуальної діяльності та забезпечувати її безпечність і ефективність.

Перспективи подальших досліджень полягають у дослідженні перспективних напрямів використання досвіду професійної підготовки фахівців економічної галузі у вищих навчальних закладах Республіки Польща в Україні.

Література

1. Артюшина М. Психолого-педагогічні засади підготовки студентів економічної спеціальності до інноваційної діяльності: дисертація на здоб. докт. пед. наук : 13.00.04 / М. Артюшина. – К., 2011. – 534 с.
2. Кириченко І. Битва за професіоналізм [Електронний ресурс] / І. Кириченко // Дзеркало тижня. – 2012. - № 33– Режим доступу: http://dt.ua/SOCIETY/bitva_zaprofesionalizm-109104.html
3. Костенко Р. Підготовка майбутніх економістів у вищих навчальних закладах до роботи на валютному ринку на основі комп'ютерних технологій дисерт. на здоб. докт. пед. наук : 13.00.04 / Р. Костенко. – О., 2015. – 598 с.
4. Кошелева Н. Педагогічні основи інноваційної фахової підготовки майбутніх економістів у ВНЗ : монографія / Н. Кошелева; Укр. Інж.-пед. академія. – Артемівськ: ННППІ УПА, 2014. – 134 с.
5. Кубанов Р. Вимоги до професійної підготовки фахівців економічних спеціальностей та їх реалізація в освітньому процесі вищого навчального закладу [Текст] / Р. Кубанов // Науковий Вісник МДПУ. Педагогіка. 2014. № 2 (13). С. 294-301., DOI: 10.7905/нвмдпу.vli12.934

КОМПАРАТИВНЫЙ АНАЛИЗ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТОВ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ОТРАСЛИ В ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ УКРАИНЫ И ПОЛЬШИ

Загородняя Алла Анатольевна, кандидат педагогических наук, профессор, профессор кафедры профессионального образования и управления учебным заведением Межрегиональной Академии управления персоналом, ул. Шевченко 9 а/99, 07301 г. Вышгород, Украина, z_alla@i.ua

В статье раскрыты сущностные характеристики профессиональной подготовки специалистов экономической отрасли. Определены общие и отличительные признаки профессиональной подготовки будущих специалистов экономической отрасли в высших учебных заведениях Украины и Польши. Определены общие и особые образовательные задачи в соответствии с магистерским уровнем, которые характерны для обеих стран. Раскрыты особенности содержания образовательно-профессиональной программы подготовки второго образовательного уровня «магистр» в высших учебных заведениях Украины и Польши. Охарактеризованы наиболее распространенные методы, которые используют в Украине и Польше для профессиональной подготовки будущих специалистов. Определены характерные для профессиональной польского образования тенденции. Представлена информация по сети высших экономических учебных заведений, которые сейчас функционируют на территории Республики Польша и Украина.

Ключевые слова: *компаративный анализ; Польша; профессиональная подготовка; специалисты экономической отрасли; Украина.*

COMPARATIVE ANALYSIS OF THE PROFESSIONAL TRAINING OF SPECIALISTS OF ECONOMIC FIELD OF UKRAINE AND POLAND

Zagorodnya Alla, PhD in Pedagogy, professor, professor of the Professional education and educational institution management department of the Interregional Academy of Personnel, Shevchenka st. 9 a/99, 07301 Vyshgorod, Ukraine, z_alla@i.ua

In the study reveals the essential characteristics of professional training of specialists in the economic branch. The general and distinctive features of professional training of future specialists of the economic branch in higher educational institutions of Ukraine and Poland are determined. The general and special educational tasks are determined in accordance with the master's level, which are characteristic for both countries. Features of the content of the educational and professional program of training of the second educational level «Master» in higher educational institutions of Ukraine and Poland are revealed. The most common methods that are used in Ukraine and Poland for professional training of future specialists are described. The trends characteristic for professional Polish education are determined. Information is provided on the network of higher economic educational institutions, which now operate on the territory of the Republic of Poland and Ukraine (colleges, universities or academies, classical universities. A list of the main professional competences of a future specialist in

the economic branch presented. The importance significance of the introduction of the European Credit Transfer and Accumulation System (ECTS) commented. Common and distinctive features of activity Ukrainian and Polish modern labor and education markets characterized.

Keywords: *comparative analysis, Poland, professional training, Ukraine, specialists of the economic branch.*

References

1. Artjushyna M. (2011). Psykhologho-pedagoghichni zasady pidgotovky studentiv ekonomichnoji specialnosti do innovacijnoji dijalnosti [Psychological and pedagogical bases of training of students of economic specialty for innovative activity]: Candidate's thesis: 13.00.04. K., 534 (ukr).
2. Kyrychenko I. (2012). Bytva za profesionalizm [Battle for professionalism]. Dzerkalo tyzhnja. Available at : http://dt.ua/SOCIETY/bitva_za_profesionalizm-109104.html (ukr).
3. Kostenko R. (2015). Pidgotovka majbutnikh ekonomistiv u vyshhykh navchalnykh zakladakh do roboty na valjutnomu rynku na osnovi komp'juternykh tekhnologhij [Preparation of future economists in higher educational institutions for work in the foreign exchange market on the basis of computer technologies]: Candidate's thesis: 13.00.04. O., 598 (ukr).
4. Kosheljeva N. (2014). Pedagoghichni osnovy innovacijnoji fakhovoji pidgotovky majbutnikh ekonomistiv u VNZ [Pedagogical bases of innovative professional training of future economists in higher educational institutions] : monohrafija. Ukr. Inzh.-ped. akademija. – Artemivsjk: NNPPI UIPA, 134 (ukr).
5. Kubanov R. (2014). Vymoghy do profesijnoji pidgotovky fakhivciv ekonomichnykh specialnostej ta jikh realizacija v osvithnomu procesi vyshhogho navchalnogho zakladu [Requirements for the professional training of specialists of economic specialties and their implementation in the educational process of a higher educational institutions]. Naukovyj Visnyk MDPU. Pedagoghika. № 2 (13), 294-301., DOI: 10.7905/nvmdpu.vli12.934 (ukr).

Стаття надійшла до редакції 27.10.2017

Прийнято до друку 23.11.2017